

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/5662	27 november 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 98/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/5662, d.d. 27 november 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
98/91

(Afgesloten 271200 NOV 1991)

Kroatië

Ondanks het afgelopen weekeinde gesloten veertiende bestand in Kroatië is ook de afgelopen dagen hevig gevochten. De federale strijdkrachten (JNA) en met hen samenwerkende autonome Servische gevechtsgroepen zetten hun operaties in de omgeving van de Slavonische hoofdstad Osijek voort. Volgens het Servische blad Borba zijn de afgelopen dagen ruim 2000 nieuwe JNA-reservisten naar Osijek aangevoerd. Woordvoerders van de Servische strijdgroepen stelden gisteren dat de verovering van de stad slechts een kwestie van dagen is. Overigens maakten zij tevens opnieuw melding van bombardementen door Kroatische (landbouw)vliegtuigen op Servische doelen in de omgeving. Daarnaast is gemeld dat zelfs in het door de JNA/Serviërs veroverde Vukovar nog Kroatische sluipschutters actief zijn.

Naar verluidt zouden zich eveneens zware bestandsschendingen hebben voorgedaan in West-Slavonië. Bij Nova Gradiska zou gisteren een tankslag zijn gevoerd, waarbij het initiatief volgens JNA-zegslieden aan Kroatische zijde zou hebben gelegen. Hoewel deze melding niet bevestigd kan worden, duidt zij erop dat de Kroatische (para-)militaire organisaties in dit gebied hun offensieve operaties van de afgelopen weken voortzetten en tevens beschikken over (op de JNA veroverd) pantsermaterieel.

Hoewel de gevechten elders in Kroatië minder hevig waren, was toch ook daar sprake van incidenten. Zo werd melding gemaakt van JNA-aanvallen in Banja, onder meer op de stad Sisak. Van Kroatische zijde is het vermoeden geuit dat dergelijke aanvallen onder meer tot doel hebben de Kroatische infrastructuur en olievoorziening (in Sisak bevindt zich een belangrijk olieraffinagecomplex) te verstoren.

Ondanks deze gevechten lijken zowel de JNA als Kroatië bereid te zijn de dit weekeinde gesloten overeenkomst uit te voeren, op grond waarvan de Kroaten binnen twee weken de blokkades rond de JNA-installaties in Kroatië moeten opheffen en de JNA in dezelfde periode haar organiek in Kroatië gelegerde eenheden uit die republiek zal terugtrekken. Gisteren werd het beleg rond diverse installaties opgeheven, waarna de JNA begon met de evacuatie van het daarin aanwezige personeel. Tevens werden de eerder in verband met de gespannen situatie afgebroken onderhandelingen hervat over de uitwisseling van krijsgevangenen.

De Kroatische president Tudjman heeft in een recente televisietoespraak onder meer de Kroatische bevelhebber van Vukovar, een overgelopen JNA-generaal, ervan beschuldigd in feite te hebben samengezworen met de JNA en de Serviërs, en daardoor de val van Vukovar te hebben veroorzaakt. Tevens suggereerde hij dat de (onlangs gearresteerde) leider van de extreem-nationalistische HOS-militie Paraga bij deze samenzwering betrokken zou zijn. Hiermee reageert Tudjman kennelijk op beschuldigingen van Paraga c.s. dat hij Vukovar aan zijn lot zou hebben overgelaten. De weinig realistische tegenbeschuldigingen van Tudjman

illustreren de groeiende tegenstellingen in het Kroatische kamp tussen de relatief gematigde krachten en de extreem-nationalistische organisaties.

Internationale vredesinspanningen

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft de afgelopen dagen gedebatteerd over een resolutie over Joegoslavië, die onder meer de basis moet vormen voor het stationeren van een VN-vredesmacht in Kroatië. De speciale afgezant van de VN voor Joegoslavië, Vance, heeft gesteld dat hiervoor mogelijkheden bestaan. Naar verluidt is vooral Frankrijk voorstander van het op korte termijn uitzenden van een vredesmacht naar Joegoslavië, ondanks de voortdurende bestandsschendingen. Andere Veiligheidsraadleden benadrukten echter dat er van een duurzaam bestand sprake moet zijn en alle partijen moeten instemmen met de komst van een VN-vredesmacht.

De Joegoslavische vertegenwoordiging bij de VN heeft inmiddels formeel verzocht om de uitzending van een VN-vredesmacht naar Joegoslavië. Dit vereenvoudigt de besluitvormingsprocedure in zoverre, dat de uitzending van een VN-vredesmacht nu niet meer kan worden uitgelegd als een inmenging in de interne aangelegenheden van Joegoslavië. Het Joegoslavische verzoek ging echter niet in op de voorwaarden waaronder de betreffende legering zou moeten plaatsvinden. Zoals reeds gemeld stemmen zowel de JNA als Servië en Kroatië in beginsel in met de komst van VN-troepen, maar verschillen zij van mening over met name de locatie voor deze vredesmacht. Kroatië is van mening dat de grens tussen Servië en Kroatië de aangewezen plaats is, terwijl Servië en de JNA de voorkeur geven aan legering rond de door Serviërs gedomineerde delen van Kroatië. Daarom benadrukte ook Vance dat, zelfs als de Veiligheidsraad in beginsel instemt met de uitzending van een VN-vredesmacht naar Joegoslavië, nader onderzoek nodig zal zijn over de concrete invulling van het mandaat.

Vermeldenswaard is dat de minister van Defensie van de "bevrijde" Servische gebieden in Oost-Kroatië eergisteren heeft gesteld dat de VN-vredesmacht slechts kan worden gelegd aan de grenzen van het "toekomstige Joegoslavië", waarmee hij niet alleen het standpunt van de Servische regering overnam, maar ook bevestigde dat Servië zichzelf in juridisch opzicht ziet als de opvolger van Joegoslavië. Hij benadrukte tevens dat de VN-troepen door de Serviërs zullen worden gezien als een bezettingsmacht als zij zullen worden gelegd aan de huidige grens tussen Servië en Kroatië, zoals de Kroatische regering heeft voorgesteld.

Overigens heeft de Kroatische regering in essentie ingestemd met het vorige week gedane compromisvoorstel van Vance om de omstrede gebieden in Kroatië geheel te demilitariseren en onder volledige supervisie van de VN te plaatsen. Dit vormt een concessie, aangezien de Kroatische regering zoals gesteld tot op heden vasthield aan de legering van VN-troepen aan de grens tussen Servië en Kroatië. Overigens moet worden getwijfeld aan de mogelijkheid om daadwerkelijk alle leden van autonome gevechtstroepen uit Slavonië en andere omstrede gebieden in Kroatië terug te trekken.

Gisteren is bekend geworden dat de voormalige commandant van het Joegoslavische UNIFIL-detachement in actieve dienst is teruggeroepen en is benoemd tot liaison-officier tussen de JNA en de eventueel te stationeren VN-vredesmacht. Met deze aankondiging wil de JNA kennelijk zijn positieve houding ten opzichte van de komst van een VN-macht illustreren. Er zijn echter geen aanwijzingen dat de JNA zijn standpunt over de voorwaarden voor de stationering van deze vredesmacht heeft gewijzigd.

De JNA

De JNA blijft kampen met personeelsproblemen. Van de opgeroepen reservisten blijkt volgens een recente melding niet meer dan 20% gehoor te geven aan de oproep. Mede onder invloed van de toegenomen desertie is daardoor een aantal eenheden op niet meer dan 40% van de organieke sterkte. Mede omdat de JNA de afgelopen jaren uit geldgebrek geen grootschalige oefeningen meer heeft gehouden, blijven de operaties van de JNA tegen Kroatië vaak beperkt tot artillerie- en mortierbeschietingen en relatief kleinschalige troepenbewegingen, die bovendien vaak worden uitgevoerd in samenwerking met autonome Servische strijdgroepen. Ook de Kroatische (para-)militaire organisaties beperken hun optreden tot relatief kleinschalige operaties, omdat zij vrij weinig zwaar materieel bezitten en op logistiek gebied slechts over geringe middelen beschikken.

De bevelhebber van de JNA-luchtstrijdkrachten, LKolGen Jurjevic heeft recentelijk verklaard dat zijn eenheden zich in het eerste stadium van de gevechten in Kroatië hadden beperkt tot verkenning en beperkte (tegen)aanvallen, maar als gevolg van het meer agressieve Kroatische optreden sinds begin oktober ook hun operaties hebben uitgebreid. Zij verlenen nu op grotere schaal dan voorheen luchtsteun aan JNA-grondtroepen en richten verder hun aanvallen op Kroatische konvooien, troepenconcentraties en wapenopslagplaatsen. Daarbij zouden zij er echter naar streven de schade aan niet-militaire installaties te beperken. Volgens Jurjevic was de Kroatische dreiging recentelijk toegenomen, omdat Kroatië naast SA-7 en SA-9 raketsystemen ook de beschikking had gekregen over SA-13 en Stinger systemen. Overigens stelde Jurjevic (een etnische Kroaat) dat de JNA-luchtstrijdkrachten tot op heden minder dan 10% van hun personele bezetting door deserties hadden verloren. De verklaringen van Jurjevic zijn in grote lijnen juist. Recent is bevestigd dat Kroatië inderdaad de beschikking heeft over SA-13 systemen, al is niet zeker om welk aantal het gaat.

Jurjevic gaf geen verliescijfers voor de luchtstrijdkrachten. Volgens schattingen van het Kroatische dagblad Vjesnik [in MID-notitie 97/91 d.d. 25 november 1991 werd ten onrechte gesproken van het Servische blad Vjesnik] heeft de JNA tot 15 november bij gevechten in Kroatië 96 vliegtuigen verloren, hetgeen overeen zou komen met ruim 10% van de totale sterkte van de JNA-luchtmacht. Deze opgave wijkt sterk af van veel lagere (20-40) westerse schattingen en dient waarschijnlijk vooral politiek-propagandistische doeleinden.

Federale overheden

In een vertrouwelijk onderhoud met de Nederlandse ambassadeur in Joegoslavië heeft de onlangs door het federale parlement tot aftreden gedwongen minister van Buitenlandse Zaken Loncar enkele opvallende uitspraken gedaan. Hij stelde dat de gang van zaken met betrekking tot de overname van de bevoegdheden van het federale parlement en presidium door (pro-)Servische functionarissen, alsmede de door deze organen sindsdien genomen besluiten zijn voorgelegd aan het federale hooggerechtshof ter toetsing aan de Grondwet. Ondanks het feit dat ook het hooggerechtshof voornamelijk uit Serviërs bestaat, stond naar zijn mening niet vast dat het hof deze acties zal sanctioneren. Loncar verklaarde bovendien dat hij de afgelopen dagen benaderd was door een aantal functionarissen, waaronder leden van de JNA, die er bij hem op hadden aangedrongen mee te werken aan een soepele regeringswisseling, in welk kader hem zelfs -onder bepaalde voorwaarden- het premierschap was aangeboden. Zoals bekend heeft een van de kamers van het door Servië gedomineerde federale parlement onlangs ook een motie van wantrouwen aangenomen tegen de huidige federaal premier, Markovic. De uitspraken van Loncar wijzen erop dat de JNA en de Servische leiding er veel waarde aan hechten dat de feitelijke overname van de federale machtsorganen door Servische functionarissen als rechtsgeeldig wordt erkend.

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen weken hebben twee Kroatische gebieden in het westen van Bosnië-Herzegovina zich autonoom verklaard. Zij benadrukten dat zij de soevereiniteit van Bosnië-Herzegovina blijven erkennen zolang deze republiek als zodanig bestaat. Dit doet vermoeden dat de bewuste stap een reactie is op de eerdere vorming van autonome gebieden door Servische nationalistten, die zich verzetten tegen de soevereiniteitsverklaring van de republiek die de Moslims en Kroaten in het Bosnische parlement onlangs hebben aangenomen. De opstelling van de Kroaten suggereert dat zij de mogelijkheid van aansluiting bij Kroatië open willen houden voor het geval de Servisch-Kroatische tegenstellingen overslaan naar Bosnië-Herzegovina en deze republiek uiteen zou vallen. Overigens heeft de leider van de Serviërs in Bosnië-Herzegovina erop gewezen dat bepaalde regio's binnen deze Kroatische autonome gebieden een Servische meerderheid hebben.

De Bosnische regering heeft opnieuw haar bezorgdheid uitgesproken over JNA-activiteiten tegen Kroatië vanuit Bosnië-Herzegovina. Ook heeft zij gesteld bevreesd te zijn voor infiltratie van leden van de extreem-nationalistische Kroatische HOS-militie in Bosnië, die niet alleen acties tegen JNA-installaties zouden kunnen ondernemen, maar ook de etnische tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina kunnen verscherpen. Daarom heeft de Bosnische regering haar eerdere pleidooi voor de legering van EG-waarnemers en zelfs VN-vredestroepen op haar grondgebied onderstreept.

Bulgarije

De Bulgaarse regering heeft bij de EG een verzoek ingediend voor stationering van militaire waarnemers aan haar grenzen met Joegoslavië. Ook heeft Bulgarije de Joegoslavische deelstaat Macedonië opgeroepen een soortgelijk verzoek te doen. Deze aankondiging hangt naar wordt aangenomen samen met de Bulgaarse vrees dat Servië zich in de nabije toekomst gewapenderhand zal verzetten tegen het Macedonische onafhankelijkheidsstreven, waar mogelijk ook Bulgarije bij betrokken zou kunnen raken.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Kroatië duren nog steeds voort. In de praktijk blijkt nog geen overeenstemming te bestaan over de voorwaarden voor stationering van een VN-vredesmacht in Joegoslavië. Een duurzaam staakt-het-vuren lijkt tegen die achtergrond nauwelijks te realiseren.